

ELEKTRON TA'LIM RESURLARINI YARATISHNING DASTURIY METODIK TA'MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH

Tog'ayev Jahongir Komil o'g'li

Termiz davlat universiteti akademik litseyi Informatika fani o'qituvchisi

E-mail: togayevjahongir10@gmail.com

Annotatsiya: *Maqolada elektron ta'lim resurslari yaratish uning dasturiy ta'minotini takomillashtirish va ulardan o'quv jarayonida foydalanish masalalari yoritilgan. Elektron ta'lim resurslari o'z ichiga o'quv trenajyorlari, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari uchun vazifalar, test topshiriqlari, bir vaqtning o'zida bilim berish va ularni o'zlashtirish jarayonini nazorat qiluvchi dasturiy ta'minotlarni qamrab oladi. Elektron ta'lim resurslari masofali o'qitish shaklining asosiy ob'ekti hisoblanadi. Elektron ta'lim resurslari avtomatlashtirilgan tizimga asoslangan.*

Tayanch so'zlar: *elektron ta'lim, elektron ta'lim resurslari, o'quv jarayoni, kompyuter texnologiyalari, avtomatlashtirish, dasturiy ta'minot.*

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Ta'limda axborot-kommunikatsion texnologiyalarini joriy etish va uning samaradorligini oshirishning pedagogik shart-sharoitlari, elektron ta'limni rivojlantirish, elektron ta'lim resurslari va dasturiy qobiqlarni yaratish va qo'llash imkoniyatlari A.A.Abduqodirov, A.D.Asqarov, A.R.A'zamov, A.Haitov, B.J.Boltaev, L.Nabiulina, M.M.Aripov, M.Fayzieva, N.I.Taylaqov, S.S.G'ulomov, S.Tursunov, U.Begimqulov, U.Yu.Yuldashev, F.M.zakirovalar ilmiy tadqiqot olib borganlar.

KIRISH. O'quv jarayonida ta'limning zamonaviy shakllari va usullarini qo'llash, axborot texnologiyalaridan unumli foydalanish, masofali o'qitish texnologiyalarini joriy qilish masalalari dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Masofali o'qitish axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ilmiy asoslangan o'qitish usullarini qo'llab ta'lim olish shaklidir. O'qitishning bu shaklida o'quvchilarga mos ta'lim predmetini erkin tanlash, o'qituvchi bilan muloqot qilish sharoitlarini ta'minlaydigan an'anaviy zamonaviy axborot-telekommunikatsiya texnologiya-larifa asoslanadigan o'qitish jarayonida ta'lim oluvchining qayerdaligi va vaqtga bog'liq bo'lmagan holda amalga oshiriladi. Masofali o'qitishda o'quv jarayoniga tegishli bo'lgan barcha kompetentlar (maqsad, mazmun, metod, tashkiliy shakl va hokazo). Internet texnologiyasining texnik va dasturiy vositalari bilan amalga oshiriladi.

TATQIQOTNING MAQSADI. O'quv jarayonida elektron ta'lim resurslari, avtomatlashtirilgan tizimlarning o'rni, ahamiyati, ularni yaratishga qo'yiladigan talablar va ulardan samarali foydalanish masalalari bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

TATQIQOT OB'EKTI VA QO'LLANILADIGA METODLAR. O'quv jarayonini tashkil etishda kompyuterlardan foydalanilsa jarayon avtomatlashtirilgan tizim ositida faoliyat olib boradi. Bunda kompyuter o'quv jarayonini tashkil etish va boshqarishda, o'quv rejalar,

o'quv dasturlari va o'quv materiallarini yaratishga tavsiyalar ishlab chiqishda, testlashtirish va nazorat qilishda pedagogik xodimlarga ko'makchi vazifasini bajaradi. Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatish, suhbat, pedagogik tajriba, to'plangan ma'lumotlarni taqqoslash va solishtirish metodlaridan foydalanildi.

OLINGAN NATIJALAR VA ULARNING TAHLILI. Elektron ta'lim resurslari asosida masofali o'qitish amalga oshiriladigan ta'lim muassasalarida majmuaga o'quv jarayonini tashkil etish va boshqarish, uning tuzilmalari, moliyaviy-xo'jalik ishlarini yuritish, o'quv reja va dasturlar, o'quv materiallari, testlar va boshqalar haqida ma'lumotlar joylashtiriladi.

Elektron ta'lim resurslarining asosiy o'quv-uslubiy qismi elektron darslik tizimiga asoslangan. Elektron darslik - kompyuter va axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan o'quv uslubini qo'llashga, mustaqil ta'lim olishga hamda fanga oid o'quv materiallar, ilmiy ma'lumotlarning har tomonlama samarador o'zlashtirilishiga mo'ljallangan elektron o'quv adabiyoti hisoblanadi. Elektron ta'lim resurslari o'quv jarayoni mobaynida namoyish etish vositasi,

kompyuter sinflarida tashkil etiladigan mustaqil ishlash mashg'ulotlarida repititor, mustaqil ta'lim olishga vosita, amaliy va laboratoriya ishlarini bajarish mobaynida uslubiy yordamchi, o'quvchilar tomonidan bilimlarni o'zlashtirishini nazoratchisi, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari uchun masala va mashqlar bilan ta'minlovchidir. Elektron ta'lim resurslari o'quvchilarga axborotni o'qish, ma'ruzalarni eshitish, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlariga mo'ljallangan vazifalarni bajarish, o'z bilimlarini tekshirish va zarur hollarda ularni to'ldirish, o'z-o'zini nazorat qilish kabi bilim shakllarini tavsiya etishi mumkin. Elektron ta'lim resurslari o'z ichiga trenajyorlar, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari uchun vazifalar, test topshiriqlari, bir vaqtning o'zida bilim berish va ularni o'zlashtirish jarayonini nazorat qiluvchi dasturiy ta'minotlarni qamrab oladi. Boshqacha aytganda u o'quv predmetlarining asosiy axborotli qismini bayon etuvchi, olingan bilimlarni mustahkamlashga mo'ljallangan mashqlar, o'quvchilarning bilimlarini baholash imkoniyatini beradigan test texnologiyalaridan tashkil topadi. Elektron ta'lim resurslaridagi mustaqil ta'lim mashg'ulotlari uchun yaratilgan o'quv-uslubiy materiallar avtomatlashtirilgan dasturiy vositalar yordamida faoliyat olib boradi. Avtomatlashtirilgan o'quv-uslubiy materiallar ta'lim oluvchilarga kerakli mavzular bo'yicha ma'lumotlarni tavsiya etadi va bilimlarni nazorat qiladi. Bilimlarning nazorati natijasiga qarab ta'lim oluvchilarga turli saviyadagi topshiriqlar tavsiya qilinadi. Avtomatlashtirilgan o'quv-uslubiy ta'lim vositalari yordamida ta'lim oluvchilar o'qituvchining yordamisiz ham o'z bilimlarini oshirib takomillashtirib borishi mumkin. O'quv jarayonida mustaqil ta'limini tashkil etish uchun elektron o'quv-uslubiy majmualar yaratish va joriy etishning dolzarbligi quyidagi omillar bilan belgilanadi. talabalarining mustaqil ta'lim olishga bo'lgan ehtiyojini e'tiborga olish va uni amalga oshirish uchun etarli shart-sharoitlar yaratib berish;

- ta'lim tizimining turli yo'nalishlarida talabalarining faol ta'lim olish shakllariga bo'lgan ehtiyojini aniqlash va uni joriy qilish;
- talabalar tomonidan ta'lim mazmuni, metodi va zamonaviy vositalarini mustaqil

tanlashlari uchun zarur shart-sharoitlar yaratish; fan va texnika taraqqiyotining bugungi darajasi bilan mukammal tanishtirish va

bo'lajak mutaxassislarni kasbiy tayyorgarlik sifatini oshirish;

- oliy ta'lim muassasalarining elektron axborot-ta'lim muhiti va integrallashgan o'quv-ilmiy resurslarini yaratish;

- ta'lim jarayonini axborotlashtirish borasida to'plangan ilg'or tajribalarni amaliyotga joriy etish;

- zamonaviy axborot texnologiyalari muhitida talabalar mustaqil ta'limini tashkil etish imkonini beruvchi elektron o'quv-metodik majmualar yaratish;

- talabalar mustaqil ta'lim olishlarini tashkil etish, amalga oshirish va nazorat qilishga oid o'quv-metodik adabiyotlar, tavsiyalar, ishlanmalar, yo'riqnomalar, ko'rsatmalar ishlab chiqish va boshqalar.

O'quv jarayoni uchun elektron ta'lim resurslari yaratishning asosiy maqsadi –

ta'lim jarayonini individuallashtirish va tabaqalashtirish tamoyillari asosida tashkil etishni ta'minlash, ta'lim tizimida faoliyat ko'rsatayotgan etakchi professor o'qituvchilarning kasbiy salohiyatlariga tayangan holda, ta'lim sifatini oshirish, talabalar uchun uzluksiz ta'lim olish imkoniyatini yaratish, ta'limning turli shakllarini o'zaro bir-biriga muvofiqlashtirishdan iborat.

O'quv jarayoni uchun elektron ta'lim resurslari asosida mustaqil ta'limni tashkil etish an'anaviy ta'lim shaklidan quyidagi jihatlari bilan farq qiladi [2]:

- talabalar mustaqil ishlash imkoniyatining kattaligi;

- o'quv-metodik ta'minotning rang-barangligi;

- ta'lim olishni individuallashtirish;

- etakchi oliy ta'lim muassasalari hamda ilmiy markazlarda faoliyat ko'rsa-tayotgan yuqori malakali professor-o'qituvchilar hamda olimlar salohiyatidan keng foydalanish;

- talabalar bo'sh vaqtini mazmunli o'tkazishga sharoit yaratish;

- talabalarning keng auditoriyasini qamrab olish va uning natijasi si sifatida o'zaro hamkorlik muhitini yaratish;

- o'quv jarayonida talabalar guruhini faollashtirish va muvofiqlashtirish;

- talabalarni kuzatish, yordam ko'rsatish hamda ular bilan ishlashni individuallashtirish va tabaqalashtirishga qaratilgan axborot muhitini yaratish;

- multimedia texnologiyalarini qo'llash orqali talabalarda o'qishga qiziqishni orttirish;

- ta'limning interfaol xususiyati asosida talabalarning fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish va o'quv materiallarini o'zlashtirishning samaradorligini oshirish;

- real holatlarda namoyish qilinishi qiyin, yoki murakkab bo'lgan jarayonlarni modellashtirish va kuzatish imkoniyatlarini yaratish;

- an'anaviy hamda masofali ta'lim o'quv-metodik ta'minotining samarali

integratsiyasini ta'minlash; - talabalarga mustaqil izlanish orqali o'quv materiallarini topish, o'rganish hamda muammoli masalalarni hal etish orqali ularda ma'lum tadqiqot ishlarini amalga oshirish ko'nikmalarini shakllantirish;

- talabalarning amaliy kasbiy ko'nikma va malakalarini shakllantirish va rivojlantirishda o'quv trenajer vazifasini bajarish;

- o'quv jarayonida nazorat tahlilini sifatli tashkil etish;

- talabalarning kurs, malakaviy bitiruv ishlarini bajarishda, magistrlik dissertatsiyalarini tayyorlashda o'quv materiallari bilan mustaqil tanishish, tanlab olish, turli ma'lumotlarni tahlil eta olish kabi malakalarni shakllantirish.

Bugungi kunda ta'lim jarayonini takomillashtirishning asosiy omillari sifatida

kompyuter bilan muloqotni, elektron ta'lim resurslari orqali o'quv-metodik ta'minotni yaratish, o'quv jarayonini kompyuterli axborot-ta'lim muhiti va zamonaviy talablar darajasida tashkil qilish, ta'lim berishda gipermatn, multimedia, axborotkommunikatsiya tizimlaridan keng foydalanish kabilarni qayd etish mumkin

O'quv jarayonida elektron ta'lim resurslaridan foydalanishning afzalliklari quyidagilardan iborat:

1. ta'lim jarayonida berilayotgan materiallarni chuqurroq va mukammalroq o'zlashtirish;

2. ta'lim olishning yangi shakllarini joriy qilish;

3. dars jarayonida bilim olish vaqtining qisqarishi natijasida vaqtni tejash imkoniyati;

XULOSA. O'quv jarayonini kompyuterlashtirish, masofali o'qitishning asosiy vositalaridan biri bo'lgan elektron o'quv-uslubiy ta'minotni yaratish va ularni takomillashtirish muammolarini hal qilish bo'yicha barcha iqtisodiy rivojlangan mamlakatlar kabi respublikamizda ham turli yo'nalishdagi ilmiy tadqiqot ishlari olib borilmoqda.

FOYDALANILGAN ADADBIYOTLAR:

1. To'rayev R.N. O'quvchilarga web dasturlashni o'rgatuvchi elektron muhiy yaratish va undan foydalanishni takomillashtirish. // Avtoreferat. – T.: 2024.

2. Berdaliyev F.T. Elektron ta'lim resurslarini yaratish va ulardan foydalanish 2024-151-152b.